

TARİX ÖMÜRDƏN KEÇİRİLƏNDƏ...

“Hərəkət” hekayəsi Arzu Nehrəmlinin ilk nəsr təcrübəsi deyil. Onun sosial mediada təqdim etdiyi hekayələr uşaq və yeniyetməlik illərinin xatirələrini yenidən yaşamaq, zamanın soldurduğu rəngləri bərpa etmək, arxada qalan ömür yolunu bir çox dəyərlərimizə laqeydliyin artdığı bu günün işığına tutmaq baxımından ciddi əhəmiyyət daşıyır.

“Hərəkət”ın mövzusu Azərbaycanın müasir tarixinin ən dramatik qırılma məqamlarından birini – SSRİ ilə İran arasındakı sərhədlərin Naxçıvan ərazisində sökülməsini əhatə edir. Hekayəni ciddi ədəbiyyat faktına çevirənsə odur ki, burada dünya tarixinə yazılan böyük bir hadisə – Azərbaycanı parçalayıb öz aralarında bölmüş Rusiya və İran imperiyaları arasında sərhədlərin xalq tərəfindən sökülməsi hələ öz uşaq dünyasından ayrılmamış iki yeniyetmə qızın, Arzu ilə Şəkərin ömründən keçirilir.

Hekayədəki poetik detallar həyatın özü kimi rəngarəng və iç-içədir: burada yumor da var, ironiya da, sentimental-tragik ştrixlər də. Hekayənin qəhrəmanı Arzunun böyük bir tarixə uşaq vaxtı kəsəndə çəkildiyi “sığınacaq”dan – ona dar gələn çarpayının altından baxması isə hekayəyə və hekayədə baş verən hadisəyə karnaval effekti gətirir.

Onu da vurğulamağı zəruri hesab edirəm ki, A.Nehrəmlinin konkret tarixi hadisədən və konkret insanlardan bəhs edən bu hekayəsini sənədli nəsr estetikasının tələbləri ilə təhlil etmək, hekayəyə publisistik mətn kimi yanaşmaq kökündən yanlış olar. Mətnin bizə təqdim etdiyi tarix də, insanlar da, sözün yaxşı mənasında, müəllifin yaratdığı bədii obrazlardır.

Müəllif hekayənin qəhrəmanlarını “uşaqlaşdırmaqla” bədii detalların rənglərini, dialoqlardakı yumoru uşaq gözlərinin heyrəti ilə daha parlaq və canlı verməyə nail olub. 1989-cu ilin son günündə iki imperiya arasındakı

sərhədlərin yandırılması bu hərəkətin ən qaynar yerində olan uşaqlara tarixi hadisə olmaqdan daha çox, onların özlərinin yaratdığı macəralı bir hekayə, uşaq oyunu kimi görünür. Sovet mətbuatının yaydığı xəbərləri yaylı çarpayının altından izləyən “inqilabçı” qıza mətbuatda yazılanların məzmunundan daha çox, özünün və rəfiqəsinin televizorda göstərilməsi, şəkillərinin qəzet və jurnalları “bəzəməsi” maraqlıdır...

Sərhəd hərəkətinin önündə olan nehrəmli qızları qarşıda gözləyən qədərən oyunları isə daha amansız olur. Arzu “taleyindən güllələnir” – həyat yoldaşı imperiyanın azadlığımıza qarşı qəsd kimi qurduğu müharibədə həlak olur. İmperiyanın mərkəzinə – Moskvaya köçməli olan Şəkər orada yaşaya bilmir, Moskvadan Naxçıvana üzü Təbrizə baxan bir məzara əbədi sakin olmaq üçün qayıdır...

Hekayənin sentimental-lirik tonu Çingiz Aytmatovun “Çingiz xanın ağ buludu” povestindəki yüzbaşı Erdənə ilə bayraqtikən qadın Doğulanqın faciəsi ilə səsləşir. Asiyadan Avropanı fəth etmək üçün yürüşə çıxan Çingiz xan tarix kitablarında; öz sevgisi uğrunda ölümün üstünə dik yeriyib canlarından keçən Erdənə ilə Doğulanq isə insanların yaddaşında əbədiləşir.

A.Nehrəmlinin “Ulduz”un oxucularına təqdim etdiyimiz “Hərəkət”ının insan talelərini toplumun yaddaşından, hərəkətlər üzərində qurulmuş milli tarixdən həssaslıqla keçirən kövrək bir hekayə kimi oxunacağı ümidindəyəm.

Məti
OSMANOĞLU